

OBSAH

Předmluva Williama H. Terba	11
Úvod	14
1. Odkaz	18
2. Dětství (1856–74)	22
3. Studentská léta (1875–82)	31
4. Tesla se setkává s čarodějem z Menlo Park (1882–85).	42
5. Liberty Street (1886–88).	53
6. Indukce v Pittsburghu (1889).	63
7. Falešní vynálezci (1889–90)	72
8. Jižní Pátá avenue (1890–91)	77
9. Přehodnocení minulosti (1891)	83
10. Královská společnost (1892).	91
11. Otec bezdrátového spojení (1893)	103
12. Elektrický čaroděj (1893)	114
13. Filipovovi (1894).	125
14. Elektřina z Niagarských vodopádů (1894).	134
15. Výsluní slávy (1894)	140
16. Požár v laboratoři (1895)	147
17. Marsovská horečka (1895–96)	152
18. Smetánka (1894–97)	157
19. Stínografie (1896).	165
20. Rozprava o Niagarských vodopádech (1897).	169
21. Velikáni (1896–98)	175
22. Čarodějův učeň (1896–97)	179
23. Síla vril (1898).	188
24. Waldorf-Astoria (1898).	198
25. Colorado Springs (1899)	207
26. Kontakt (1899)	213
27. Vyslanec Thorův (1899)	222
28. Návrat hrdiny (1900)	227
29. Rod Morganů (1901)	235
30. Světové centrum pro telegrafii (1901)	245
31. Souboj titánů (1901)	255
32. Předání pochodně (1902).	263
33. Wardenclýffe (1902–1903)	270
34. Sít (1903–1904)	279

35. Odmítnutí (1904–1906)	292
36. Vysněné dítě (1907–1908)	308
37. Bezlopatkové turbíny (1909–1910)	319
38. Partnerství s Hammondem (1909–1913)	325
39. J. P. Morgan mladší (1912–1914)	337
40. Pátá kolona (1914–16)	347
41. Neviditelné publikum (1915–21)	356
42. Transmutace (1918–21)	371
43. Bouřlivá dvacátá léta (1918–27)	379
44. Rychlejší než světlo (1927–40)	389
45. Život na úvěr (1925–40)	400
46. Otevřené konce (1931–43)	407
47. FBI a Teslovy dokumenty (1943–56)	416
48. Čarodějův odkaz.	431
Dodatek A Zesilující vysílač: Technické pojednání	439
Dodatek B Tunguzský incident	444
Bibliografie	445
Poznámky	455
Poděkování	502
Rejstřík	504

PŘEDMLUVA

Můj otec, Nicholas J. (John) Terbo (Nikola Jovo Trbojević), byl o třicet let mladší než jeho strýc, do Ameriky přijel o třicet let později než on a zemřel třicet let po něm. Když můj otec dospíval, byl Tesla již slavný a stal se tak vzorem pro jeho technickou kariéru. Otec je držitelem zhruba 175 amerických a zahraničních patentů, z nichž nejdůležitějším byl zásadní patent z roku 1923 na hypoidní soukolí, používané ve velké většině aut po celém světě od roku 1930. Hypoidní soukolí skloubilo vyšší matematiku s uměním designu soukolí, stejně jako Tesla práce sjednotila teorii elektřiny s elektrotechnikou. Od této chvíle Tesla s hrdostí mluvil o mém otci jako o „mém synovci matematikovi“. (To, že tyto patenty přinesly mému otci značné finanční, ale i profesionální uznání, nebylo Teslovi, jenž byl věčně bez peněz, nikterak lhostejné.)

Díky oné pozoruhodné etnické a profesionální podobnosti mezi Nikolou Teslou a mým otcem mám pocit, že se mi dostalo zvláštní výsady porozumět Teslově osobnosti, včetně jeho kultivovaného smyslu pro humor a častého prezíravého pohrdání peněží. Jednou, když nás Tesla navštívil na počátku 30. let 20. století, ho můj otec vzal na oběd do hotelu Book Cadillac, v té době nejlepšího v Detroitu. Přijeli pozdě, jen několik minut před koncem platnosti vstupného v hodnotě dvou či tří dolarů. (Na dnešní poměry by to dělalo 20 či 30 dolarů.) Můj otec navrhl čekat, ale Tesla o tom nechtěl ani slyšet. Za hektického pobíhání číšníků se posadili ke stolu, Tesla si objednal ohřívací mísu, chleba a mléko a pustil se do přípravy oběda dle vlastních požadavků (k pobavení mého otce a neklidu vrchního).

Nebylo mi ani třináct, když v lednu 1943 Tesla zemřel. A neměl jsem ani ponětí o tom, že jeho odchod předznamenal konec jedné epochy, jak pro naši rodinu, tak pro éru individualismu ve vědeckém výzkumu.

Uvědomil jsem si, snad s jistou dávkou lítosti, že jsem měl příležitost potkat Teslu nějaké tři či čtyři roky předtím, a že k žádnému dalšímu setkání nedošlo. Vzpomněl jsem si na svou nechuť, když mne matka vlekla na setkání s ním do jeho apartmá v hotelu New Yorker v době, kdy jsme před návratem do Detroitu, po našich letních prázdninách na pobřeží Jersey, trávili několik dní v New Yorku. (Raději bych trávil více času v Radio City Music Hall nebo sledováním zaoceánských parníků v docích.)

Styděl jsem se (či spíš jsem byl naprosto uchvácen) a s tím velmi vysokým a velmi štíhlým starým mužem jsem téměř nepromluvil slova. Býval bych byl znechucen – jako každý jiný mladý „ryze americký chlapec“ – že mne objímá a líbá jakýsi neznámý člověk, kdyby se můj otec nechoval stejně. (Často se tak chovaly i matčiny přítelkyně, jen matčin americký bratr mi vždy pouze pevně potřásl rukou.) Téměř jsem si neuvědomoval, že všechno to objímání, líbání

a poplácávání po hlavě se neslučuje s jeho slavnou výstřední fobií z mikrobů. Mladý chlapec by se „mikroby“ bezpochyby jen hemžil! Dalo by se tedy spekulovat o tom, že ona výstřednost mohla být jen zámlčkou k ochraně jeho „osobního prostoru“.

Dokud Tesla žil, jeho sláva do značné míry trvala – zejména díky tomu, že dokázal stimulovat média. Nicméně po jeho smrti se národ i celý svět zabýval naléhavějšími problémy – válkou a obnovou, novým politickým uspořádáním, nevídaným rozmachem nové technologie, novou spotřební společností – a Teslův věhlas téměř vylřchal. Jeho jméno udrželo v povědomí pouze několik amerických a mezinárodních vědeckých komunit a trvalý respekt a obdiv Srbů a Jugoslávčů po celém světě.

Znovuvzkříšení zájmu o život a dílo Nikoly Tesly jsem si začal uvědomovat na počátku 70. let 20. století, když jsem se přestěhoval z Los Angeles, kde jako by o Teslovi nikdy nikdo neslyšel, do Washingtonu D. C., kde bylo jeho jméno přinejmenším respektováno. V únoru 1975 mi volala matka, že četla v *Los Angeles Times* o uvedení strýce Nikoly do Národní síně slávy vynálezčů, a že bych se na to měl podívat. Náhodou jsem ten večer zhlédl na místním zpravodajském kanálu část reportáže o Síní slávy a rozhovor s 10 až 12letou dívkou, která vynalezla nový otvírák na konzervy či něco podobného. Pomyslel jsem si cosi o komerční propagaci a přepnul na jiný program.

Později jsem však četl zprávu v novinách o uvedení Tesly do Síně slávy (spolu s Orvillem a Wilburem Wrightovými, Samuelem F. B. Morseem a Teslovou nemesis, Guglielmem Marconim). Stálo v něm také, že Síně sponzoruje Americké ministerstvo pro průmyslové patenty a Úřad pro ochranu obchodních značek. Nejbližší žijící příbuzný každého laureáta měl obdržet uváděcí diplom na okázalé ceremonii. Jelikož neexistoval žádný Tesla (a dokonce ani žádný Trbojevič), který by rodinu zastupoval, převzal Teslův diplom úředník z Institutu elektrotechnických a elektronických inženýrů (IEEE). (Tento Institut považuje Teslu za jednoho z dvanácti „apoštolů“ elektrotechniky a jeho jménem dodnes udílí výroční cenu v oblasti energetiky.) Když jsem se o několik týdnů později představil na Patentním úřadě, tamější úředníci byli nadšeni a naplánovali druhé předání během slavnostního udílení cen v roce 1976, které se mělo konat v Kongresové hale ve Filadelfii jakožto součást oslavy dvousetletého výročí Ameriky.

Tehdy započal proces obrody zájmu nejen o technologické úspěchy Nikoly Tesly, ale i o jeho osobnost, filozofii a kulturu. Součástí jeho životního dramatu je fakt, že byl nejen mužem, jenž způsobil revoluci ve výrobě a distribuci elektrické energie a přispěl k rozvoji mnoha dalších moderních technologií, ale že tak neučinil s úmyslem nashromáždit velké bohatství. Neblahým důsledkem jeho altruismu, jenž je často kritizován coby „slabý smysl pro obchod“, byl však nedostatek prostředků k financování pokusů. Kdo ví, k jakému pokroku mohlo dojít, kdyby měl Tesla možnost podrobit své nové objevy pečlivému testování. Moderní věda je drahý špás a hledání finanční podpory je frustrujícím úkolem i pro tak cílevědomé jedince, jako byl Tesla.

Ke společnostem, jež podpořily Teslovu renesanci, patří zejména Teslova pamětní společnost, kterou jsem pomáhal založit v roce 1979 a v níž s radostí plním funkci čestného předsedy a předsedy výkonné rady, a Teslova mezinárodní společnost (TMS), založená v roce 1983, jejímž jsem doživotním členem. Na prvním pololetním sympoziu TMS v roce 1984 jsem se poprvé setkal osobně se svým kolegou, dr. Markem J. Seiferem. Jeho pojednání „Zapomenutý čaroděj“ bylo semínkem, z něhož později vzklíčil nový životopis Nikoly Tesly. Byl jsem ohromen jeho nadšením a vzdělaností, s nímž rozvíjel své rané teorie do uceleného pohledu na mystérium velkého génia Nikoly Tesly.

Jedna z věcí, které mě na této objevné práci fascinovaly, bylo množství nových informací, které neustále vyplývaly na povrch. Dr. Seifer zkoumal vedlejší i klíčové osobnosti, které Teslu tak či onak ovlivnily. Díky tomu získal dodatečný vhled do Teslova života a mohl nabídnout nové, jiné interpretace řady důležitých událostí, jako bylo například selhání projektu wardenclyffské věže.

Dr. Seifer nám nabízí neotřelý pohled na Teslova studijní léta, období, v němž se formovala řada jeho převratných myšlenek. Odkryl nové informace o Teslových vztazích s mnoha významnými osobnostmi, jako byl například jeho vydavatel Thomas Commerford Martin nebo finanční patroni John Jacob Astor a John Hays Hammond. Velká síla *Čaroděje* tkví v tom, že kapitoly po kapitolách dodržuje přísnou chronologii, jež usnadňuje porozumění šíři a rozsahu Teslova života a úspěchů v uspořádané formě.

Blahopřeji dr. Seiferovi k desetileté cestě s Nikolou Teslou a s potěšením vám představuji jeho *Čaroděje*.

William H. Terbo
čestný předseda
Teslovy pamětní společnosti